

A második forduló előtt Radikálliberális dilemmák

Nem volt számomra kétséges, hogy meg fog sérteni Eörsi István (Magyar Hírlap, május 15.), amiért hazugsággal vádoló. Am sajnós nem tehettem mást a cikke olvastán. Olyan durva, számtalanszor visszautasított, megcáfolt valótlanosságokat adott elő, hogy választanom kellett: vagy elmebeli képességeit vonom kétségbe, vagy az igazmondás iránti elkötelezettségét. Válasza azonban kétségeket ébreszt bennem, nem arról van-e szó, hogy lebecsültem a problémát, és valójában a helyzet sokkal súlyosabb: mert félrevezető látszat csak, hogy ha mindketten magyarul beszélünk, értjük is egymást, Lehetséges, hogy már magyarul is menthetetlenül külön nyelvet beszélünk?

Olvastam az újabb értelmezését Antall József sokat emlegetett mondatáról, arról a bizonyosról, amely úgy szólt, hogy Antall „...ennek a tízmilliós országnak a kormányfőjeként – lélekben, érzésben tizenötmillió magyar miniszterelnöke” kíván lenni. A szövegkörnyezetet is felidézve cáfoltam és visszautasítottam az előző cikkemben azt a sugalmazást, hogy ezt a mondatot valamiféle közjogi értelmű igénybejelentésként kéne olvasni. Eörsi azonban hajthatatlan. Szerinte, hacsak nem tételezzük fel, hogy a „kormányfőnk gyagyás volt”, ez az óhajto mondat még a szövegkörnyezetével, „nyugtató gesztusokkal kiegészítve sem értelmezhető másképp”. Mert „többpártrendszerben senki sem lehet lélekben, érzésben összes néptársának miniszterelnöke. Közjogi értelemben tízmillió magyar és nem magyar nemzetiségű magyar állampolgár miniszterelnöke volt. Lélekben és érzésben azonban kizárólag azoknak a határon innen és túl élő magyaroknak a miniszterelnöke lehetett, akik együtt rezdültek a lelkével, és úgy érezték, mint ő. Ha ő mégis igényt formált arra, hogy lélekben, érzésben tizenötmillió magyar miniszterelnöke legyen, akkor ezzel azt állította, hogy a magyarság egyedei olyan egységet alkotnak, amelyhez képest elenyésznek a világnézeti és geopolitikai különbözőségek. Hogyne éreznék az efféle felfogást az összes szomszédos állam fenyegetésnek?”

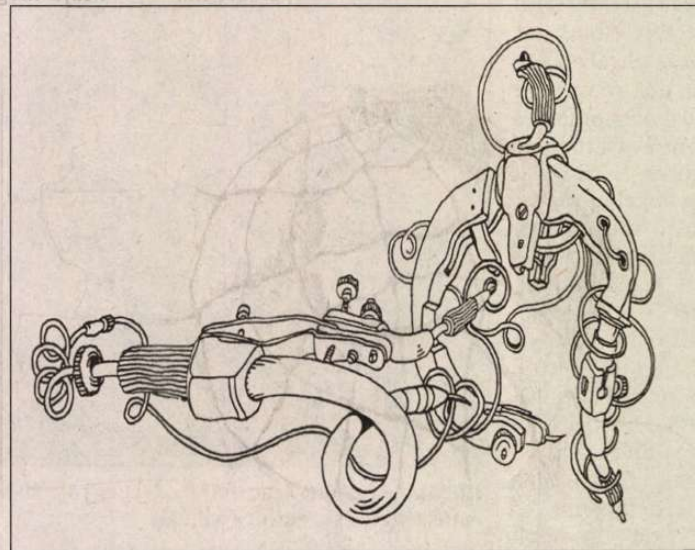
Ha a hazai véleményformáló értelmiség egy tekintélyes osztaga is annak tekinti, akkor persze nem csodálkozhatunk rajta – teszem hozzá. De miért is véli an-

nak? Ahelyett, hogy azt olvasná ki belőle, ami kézenfekvő volna. Ahelyett, hogy az idézett nyakatekert okfejtést adja elő, miért nem azt az értelmet bontja ki e képből Eörsi, ami egyenes úton kínálja magát? Ez a kép ugyanis nem másról szól, mint hogy a magyarországi politikai közösség kormányának első embere tudatában van annak, és kormányzása során is kifejezésre akarja juttatni, hogy a magyar politikai közösség és a magyar nemzet határai nem esnek egybe. Következésképp a mindenkori magyar miniszterelnök nem csupán Magyarország állampolgárainak tartozik politikai felelősséggel, hanem lelki és érzelmi elkötelezettséggel tartozik az egész magyar kulturális nemzet iránt. És ennek az elkötelezettségnek alkalmasint politikai lépésekben is meg kell nyilvánulnia. A határon túl élő magyaroknak a nemzeti identitásuk fenntartásához, azaz hogy a kulturális nemzethez fűződő érdekei védelmében. Amit az új magyar kormány miniszterelnöke, ellentétben a több mint négy évtizeden át regnált szocialista elődeivel, természetesen tart.

A magyar kulturális nemzetnek a határokon kívüli magyarok mellett természetesen csak azok a határokon belüli magyar állampolgárok a tagjai, akik magukat magyarnak vallják. Ebből azonban korántsem következik, hogy csupán a magyarországi magyarok tartoznak felelősséggel a határokon kívüli magyarokért. Nemcsak ők, hanem az egész magyarországi politikai közösség. Annak okán, hogy ennek a politikai közösségnek az arculatát döntő mértékben a magyar kulturális hagyomány, a magyar nemzet kulturális közössége határozza meg. Ha ez nem így lenne, pontosabban ha ebben nem volna teremthető egyetértés a Magyar Köztársaságban, annak súlyos következményei támadhatnának. Ha a magyarországi politikai közösség e kérdés körül nemzeti-nemzetiségi vagy akár csak etnikai, illetve szociokulturális ellentétkebe rendeződne, féltő, hogy a dolgok könnyörtelen logikája előbb-utóbb arra ösztönöznék a többséget: nemzeti identitásának védelmében, a ma-

gyar kulturális nemzet iránti elkötelezettségének érvényesítése érdekében szabadulni törekedjen e konszenzusból magát kivonó kisebbségtől.

De menjünk tovább. Miért is ne gondolhatta volna Antall József, hogy a „magyarság egyedei olyan egységet alkotnak, amelyhez képest elenyésznek a világnézeti és geopolitikai kü-

SZERÉNYI GÁBOR RAJZA

lönbözőségek?” Hiszen éppen ez teszi a kulturális nemzetet. Hasonlóan ahhoz, ahogy egy család tagjai is – legyenek bár egymástól térben és világnézeti-leg távol –, szintén olyan egységet alkothatnak, amelyhez képest elenyésznek ezek a különbségek. Legalábbis bizonyos helyzetekben és összefüggésekben. Mert természetesen mindkét esetben csupán erről van szó. Egy reménybeli erős identitású magyar nemzeti közösség tagjai sem ébrednek fel minden reggel mindenekelőtt magyarként, többnyire inkább férfiként vagy nőként, netán falujuk vagy városuk polgáraként.

Voltaképpen nem is az a helyes kérdés, hogy miért ne gondolhatná el valaki a magyarság egyedeit egy ilyen közösség, egy ilyen „egység” tagjaiként, hanem inkább azt kéne megkérdeznünk, hogy lehet, hogy van, akinek ez ellenszenves vagy legalábbis furcsa gondolat, és ugyanakkor mégis a magyar nemzeti közösséghez tartozónak vallja magát.

Azt írja Eörsi István, hogy „már ez a nemzetközpontúság is a két háború közti kelet-európai jobboldaliság ismérve volt. Antall vitatott frázisát minden Horthy-korszakbeli miniszterelnök elmondhatta volna.” Ami az utóbbi megjegyzést illeti, valóban. Csak van egy kevés különbség aközött, amit e közös meggyőződésből levezettek.

a kormánypártok köreiben, politikailag periferikus volt vagy súlytalannak bizonyult. A kormányzati politika meghatározására sosem volt esélye. Eörsi István súlyos bizonyítékai arra nézve, hogy a '90 után kormányzó jobboldal „nem a mai európai jobboldaliságot” képviselte, hanem „a két világháború közt pusztító kelet-európai bor-nírtságot”, enyhén szólva nevetésségek. Kéri Kálmán egy, Eörsi ízléséhez képest nem elég határozottan bíralt mondata, és Zétényi Zsolt feltűnése a „tévé képernyőjén” volnának eme súlyos bizonyítékok.

Az ember tényleg nem akar hinni a szemének. Miféle szer hatására juthat olyan állapotba egy filozófiailag iskolázott, különbözőtlen – egyebekben – képes elme, hogy nem veszi észre, mit ad érvként az olvasó elé? Valóban visszautasítottam a hisztériakeltést, a jobboldali veszéllyel való riogatást, amit Eörsi és társai a két koalíciós párt vezérkarával egybeforrva egyre magasabb hőfokon űznek. Kétségbeesésükben egy lapra téve fel mindent, abban bízza csupán, hogy ha elég sötét képet sikerül felfesteniük a szocialista–szabad demokrata koalíció bukása után várható következményekről, úgy megijednek a választók, hogy a második fordulóban még az ellenzékhez húzóik egy része is hajlandó lesz inkább rájuk szavazni. Ennek az abszurd kívánságnak kéne ugyanis teljesülnie ahhoz, hogy a balközép koalíció kormányzásának lehetősége visszamaradjon a sírból.

Ez a magyarázata a kétségbeesésnek, amely különösen nagy az SZDSZ értelmiségi holdudvarában. Méltán, hiszen az általuk nagy többséggel támogatott politika szenvedett kudarcot az első fordulóban. Az a politika, amely az MSZP-hez ragasztotta az SZDSZ-t. Nem csoda, hogy sem lelkierejük, sem gondolkodói bátorságuk nincs most arra, hogy levonják a következményeket pártjuk beadulásából. És ahelyett, hogy megpróbálnák menteni a menthetőt, tovább hajszolják az SZDSZ-t a végromlás felé. Már a józan érdekérvényesítés mini-

mumát sem tartalmazza ugyanis ez a második fordulás paktum az MSZP-vel. Két olyan jelölt támogatásáért cserében, akik valószínűleg enélkül is nyernének, az SZDSZ jelöltjei a körzetek nagy részében visszalépnek az MSZP-s javára. Mi célból? Nyilván azért, hogy az SZDSZ-hez képest még nagyobb legyen majd az Országgyűlésben az MSZP fölénye. Mégpedig az ellenzéki padso-rokban. Mert egy csöpp realitászérzéssel be kéne látniuk, hogy tényleg nincs esélyük a közös kormányzáshoz szükséges mandátumszám elérésére. Az ellenzék az első fordulóban alacsony részvétel mellett is jóval több szavazatot kapott összesítve, mint a kormánypártok. És a talpon maradt ellenzéki jelölteknek sokkal nagyobb a növekedési tartalékuk, mint a kormánypártiaknak. Az előrejelzések 38–45 százalék közé teszik az utóbbiak megszerezhető mandátumainak arányát. Ez kevés a kormányalakításhoz.

Ha az SZDSZ vezetőiben lenne elég erő ahhoz, hogy visszaforduljanak abból a zsákutcából, ahol már majdnem a falnak vezették a csapatukat, azt kéne mondaniuk a szavazótáboruknak, amit a MIÉP-esek mondanak a sajátjuknak, hogy ugyan más a programjuk, mint a Fidesz, nem értenek vele egyet számos kérdésben, de a Fidesz–MDF kormány még mindig a kisebbik rossz, szavazzanak ezért az ő jelöltjeikre a második fordulóban. Ha komolyan gondolják, hogy az ország érdeke mindenekelőtt, erre az érdekre, az ő szemükben a kisebbik rosszra kéne szavazniuk. Miért ne kezdhetnék ezzel az új arculatuk felépítését? Egy konstruktív baloldali liberális ellenzéki pártra olyan nagy szüksége lesz a Fidesz–MDF alkotta polgári kormánynak, mint egy falat kenyérré.

Legyünk persze realisták. Az SZDSZ vezetőitől már nemigen remélhető e józan belátás felülkerekedése. A szavazótáborától azonban okkal remélhető. Hiszen az első forduló előtti felmérések is arról tanúsítottak, hogy ha a saját pártjuk jelöltjére már nem szavazhatnak, legalább 37 százalékuk a Fidesz – Magyar Polgári Párt jelöltjét választaná. Azóta ez az arány, pártjuk első fordulás kudarcát és az MSZP eszközökben nem válogató negatív kampányát látva csak növekedhetett.

Elek István